

HO

hoger onderwijs
management

3

Juni
2016

Prestatiebekostiging
Kanttekeningen

Gedragscode internationalisering
Succesvolle zelfregulering

Examinering
Evaluatie Vreemde ogen dwingen

Goede docenten

Gedragsscode internationale student

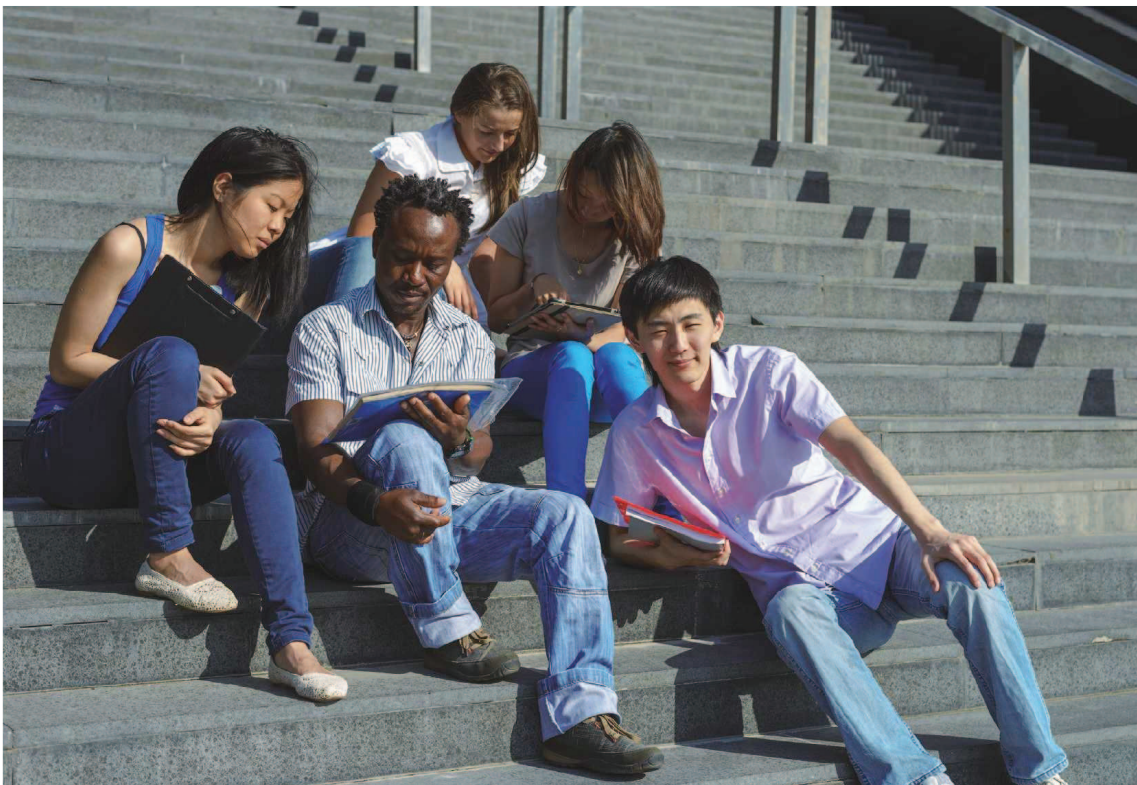
Tien jaar succesvolle zelfregulering

J.G. van den Bosch MA is als ambtelijk secretaris voor de Landelijke Commissie Gedragsscode Hoger Onderwijs werkzaam bij de Dienst Uitvoering Onderwijs van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

mr. dr. A.G.D. Overmars is senior beleidsadviseur bij de Dienst Uitvoering Onderwijs van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en rechter-plaatsvervanger in de Rechtbank Noord-Nederland.

Op 1 september 2017 treedt een nieuwe versie van de Gedragsscode internationale student in het hoger onderwijs (Gedragsscode) in werking. Het afgelopen jaar is de werking van deze code geëvalueerd, nadat eerder dat jaar het 10-jarig bestaan ervan is gevierd. In onderstaande bijdrage geven we een toelichting op de achtergrond en werking van de Gedragsscode en een beschrijving van de wijzigingen.

De Gedragscode internationale student is in samenwerking tussen het onderwijsveld en de overheid tot stand gekomen. Begin 2000 kwam de internationalisering van het hoger onderwijs in een stroomversnelling, waarbij het aantal internationale studenten exponentieel toenam.

Tabel 1. Overzicht aantal internationale studenten in het Nederlandse hoger onderwijs¹

Studiejaar	2005-2006	2009-2010	2012-2013	2014-2015
EU studenten	20.450	32.950	43.500	56.200
Non EU studenten	16.750	18.200	20.350	22.800
Totaal internationale studenten	37.200	51.150	63.850	79.000

Deze toename bracht vraagstukken op het gebied van toelatingsvereisten, taalbeheersing Engels en onderwijskwaliteit met zich mee. De toenmalig Staatssecretaris van OCW, Mark Rutte, riep het onderwijsveld op om de relatie met internationale studenten te reguleren en kwaliteitsnormen als uitgangspunt te nemen bij de werving en toelating. In 2006 heeft het onderwijsveld, vertegenwoordigd door de koepelorganisaties², het initiatief genomen. De onderwijsinstelling committeert zich door ondertekening van de Gedragscode aan een aantal regelingen die ten gunste van de internationale student komen.

De Nederlandse overheid is van mening dat de onderwijsinstellingen die de Gedragscode onderschrijven, uitvoeren en toepassen, zorgvuldig omgaan met internationale studenten. De IND stelt ondertekening van de Gedragscode om die reden als voorwaarde voor het kunnen verlenen van verblijfsvergunningen aan niet-EU studenten. Daarmee vormt de Gedragscode een aanvulling op het bestaande wettelijke kader.³ Om inzichtelijk te maken welke instellingen de Gedragscode hebben ondertekend, wordt door de Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO) een openbaar register bijgehouden.⁴

De pendant van de hierboven omschreven voorwaarde is de Landelijke Commissie (Commissie) die ingesteld is door het onderwijsveld en die toeziet op de naleving van de Gedragscode door de onderwijsinstellingen. Dit doet zij door het eigenstandig instellen van onderzoeken en het afhandelen van klachten, ingediend door internationale studenten, instellingen of de IND. DUO levert de ambtelijk secretaris en onderzoeker die de Commissie ondersteunt. In zowel haar klachtuitspraken als de onderzoeksresultaten is de Commissie gericht op verbetering van de kwaliteit van het onderwijs aan internationale studenten. Dit bereikt zij allereerst door middel van het doen van passende aanbevelingen en het opleggen van maatregelen. Het uitsluiten van instellingen uit het register, waardoor toelating van nieuwe internationale studenten onmogelijk wordt, is een ultimatum reme-

De Gedragscode bevat bepalingen op het gebied van:

- **Informatievoorziening.** De onderwijsinstelling heeft zich verplicht tot het verstrekken van tijdige, betrouwbare en eenvoudig toegankelijke informatie over onder meer de accreditatie van de opleiding, de waarde van het getuigschrift, de toelatingseisen en de kosten van het onderwijs. De instelling stelt deze informatie allereerst via haar eigen website beschikbaar.
- **Werving.** De Gedragscode ziet ook op de werving van internationale studenten door middel van agenten. De onderwijsinstelling draagt de verantwoordelijkheid voor de handelswijze van agenten, waarbij voornamelijk kan worden gedacht aan een juiste weergave van de te volgen opleiding en de te verwachten kosten.
- **Toelating en inschrijving tot de opleiding.** In de Gedragscode zijn minimumwaarden vastgelegd waaraan een internationale student moet voldoen en die door de onderwijsinstelling wordt getoetst. Te denken valt aan de minimum taalbeheersing Engels. De bepalingen dragen bij aan een zorgvuldige selectie van de student.
- **Onderwijsaanbod en begeleiding.** De belangrijkste bepaling is de kwaliteitseis door middel van accreditatie door de NVAO, maar ook is geregeld dat de student moet worden begeleid bij het behalen van een minimale studievoortgang.
- **Informatieverplichting aan de IND.** De Gedragscode bevat een aantal bepalingen op grond waarvan de instelling zich verplicht heeft de IND te informeren. Het kan daarbij bijvoorbeeld gaan om de afmelding van een student bij onvoldoende studievoortgang of wanneer de student de inschrijving voor de opleiding heeft beëindigd.

dium dat enkel wordt toegepast in de meest ernstige gevallen waarin geen verbetering optreedt. Dit heeft zich in de afgelopen 10 jaren overigens nog maar twee keer voorgedaan. De Commissie levert door het doen van aanbevelingen en suggesties een bijdrage aan de kwaliteit en de aantrekkelijkheid van het hoger onderwijs voor internationale studenten, hetgeen positieve effecten heeft op de studentenmobiliteit.

De evaluatie

In artikel 8.3 van de Gedragscode is bepaald dat er elke vijf jaar, door in ieder geval de betrokken instellingen, de belanghebbenden en de registerbeheerder een evaluatie plaatsvindt van de inhoud en werking

van de Gedragscode. Op grond van deze evaluatie wordt de Gedragscode al dan niet gewijzigd vastgesteld. Het initiatief tot de evaluatie wordt genomen door de Commissie.

Het doel van de evaluatie in 2016 was om gezamenlijk met de instellingen, koepelorganisaties, studenten en betrokken overheidspartijen de tekst van Gedragscode te actualiseren en te verbeteren, waarbij de uitvoering door de instellingen leidend is. Ter begeleiding daarvan was een werkgroep ingericht, bestaande uit vertegenwoordigers van de koepelorganisaties en het secretariaat van de Commissie, maar waarbij ook in een adviserende functie door OCW en de IND was voorzien. De onderwijsinstellingen en andere belanghebbende partijen bij de Gedragscode zijn op verschillende manieren benaderd om suggesties te doen voor verbetering van tekst van de Gedragscode. Ook is gesproken met een aantal internationale studenten over hun ervaringen met de informatievoorziening en begeleiding door de onderwijsinstellingen, en naar de bekendheid met de Gedragscode. Deze inventarisatierondes hebben geleid tot waardevolle suggesties voor verbeteringen van de tekst van de Gedragscode. Een aantal suggesties kon op relatief eenvoudig wijze worden opgepakt en vertaald in aanpassingen van de tekst van de Gedragscode. De meer complexe vraagstukken zijn besproken tijdens een seminar met ervaringsdeskundigen uit onderwijsinstellingen en andere bij de Gedragscode belanghebbende organisaties. Tijdens het drukbezochte seminar in oktober 2016 is uitgebreid gesproken over de werking van de Gedragscode aan de hand van vier thema's: informatievoorziening, werving, binding en internationaal onderwijs. Ook zijn over deze onderwerpen tijdens het seminar workshops verzorgd en is gediscussieerd over suggesties voor wijzigingen van de Gedragscode.

De meest opvallende wijzigingen zijn:

- De preambule is ingekort door enkele alinea's samen te voegen en het schrappen van een paar alinea's.
- De taaltabel is op verzoek van de onderwijsinstellingen geactualiseerd.
- In het verlengde hiervan is een uitzondering opgenomen voor de verplichting een taaltest af te nemen voor internationale studenten die het *International Baccalaureate* certificaat voor *English A Language and Literature* hebben behaald.
- Ook is rekening gehouden met het toenemende aanbod *joint* en *multiple degrees*. Voor wat betreft de verplichting een taaltest af te nemen is opgenomen dat onderwijsinstellingen in een overeenkomst afspraken kunnen maken over het taalvereiste binnen de daarvoor geldende kaders van de Gedragscode. De bedoelde taaltest hoeft dan slechts eenmalig te worden afgelegd.
- De bevoegdheden van de Commissie zijn nader uitgewerkt. De Commissie kan bij schendingen van de Gedragscode een maatregel opleggen, bestaande uit een rapportage- en/of onderzoeksverplichting en/of een voorwaardelijke schrapping, waarbij in het register een vermelding kan worden opgenomen voor de duur van de maatregel.

Uitkomst evaluatie

De Commissie kijkt met de tevredenheid terug op het verloop van het evaluatieproces. Tijdens het seminar gaven de deelnemers blijk van een positieve waardering van de Gedragscode en de werkzaamheden van de Commissie. De evaluatie heeft dan ook niet tot grote wijzigingen geleid, maar vormt eerder een herbevestiging van de Gedragscode. Een groot deel van

de aanpassingen in Gedragscode is tekstueel of meer technisch-juridische van aard. De evaluatie heeft geleid tot een tekstvoorstel voor een nieuwe versie van de Gedragscode, als product van zelfregulering door de onderwijsinstellingen. Inmiddels hebben alle koepelorganisaties ingestemd met de nieuwe tekst en kan de voorbereiding beginnen voor de inwerkingtreding ervan op 1 september 2017.

Wellicht zal de toenemende internationalisering van het onderwijs en de groei van het aantal internationale studenten in de toekomst tot meer omvangrijke wijzigingen van de Gedragscode leiden. Daarbij speelt onder meer de vraag hoe een onderwijsinstelling omgaat met selectie aan de poort en op welke wijze een juiste mix van studenten kan worden bereikt om een *international classroom* te realiseren opdat optimale leeruitkomsten worden behaald. Deze problematiek zal des te meer spelen wanneer zich enorme pieken van de instroom van internationale studenten voordoen. Een ander onderwerp is de accreditatie van het onderwijsaanbod door buitenlandse accreditatieorganisaties. De vraag doet zich voor in hoeverre sprake is van vergelijkbaarheid met accreditatie door de NVAO. Wanneer kunnen we spreken van voldoende kwaliteitswaarborgen ook indien de Nederlandse overheid het diploma, dan wel de graad, niet erkent? Beide onderwerpen zullen de komende periode de aandacht van de Commissie vragen. Voor op dit moment geldt dat de Gedragscode actueel is en voldoende recht doet aan de ontwikkelingen. Belangrijk is wel dat dit wordt gemonitord. Over vijf jaar zal er daarom weer worden geëvalueerd en ook tussentijds kan de Gedragscode worden aangepast wanneer dit nodig is.

Pilot gedragscode inkomende mobiliteit mbo4

Belangrijk compliment voor het succes van het instrument van zelfregulering in het hoger onderwijs is de pilot 'gedragscode inkomende mobiliteit mbo4', waarvoor naar evenbeeld van het hoger onderwijs een gedragscode is opgesteld. In de pilot, die is gestart op 1 februari 2017, gaan de ministeries van OCW en EZ gedurende drie jaren het effect verkennen van een versoepeling van het toelatingsbeleid voor studenten van buiten de EU/EER op (het hoogste) niveau 4 van het mbo-onderwijs. Het ministerie van EZ heeft hierin het voortouw genomen, omdat de noodzaak van en de behoefte aan het stimuleren van inkomende mobiliteit met name in het groene mbo-onderwijs hoog is. De vraag naar de Nederlandse kennis op het gebied van land- en tuinbouw is groot. Ook in de rest van het mbo-onderwijs is in toenemende mate sprake van internationalisering. Gedurende de pilot kunnen binnen een aantal criteria en voorwaarden maximaal 300 studenten worden toegelaten, waarbij minimaal 75% daarvan zich moet inschrijven voor een mbo4 opleiding die behoort tot 1 van de 9 topsectoren. Omdat het gaat om Engelstalig onderwijs, moeten de studenten

in voldoende mate de Engelse taal beheersen.⁵ Naast de ministeries van OCW en EZ zijn de ministeries van VenJ en SZW bij de pilot betrokken vanwege de afgifte van verblijfsvergunningen en de verruiming van de groep (mbo-stagiaires) die vrijgesteld zijn van de tewerkstellingsvergunningplicht.

Afronding

Tijdens de evaluatie is bij de onderwijsinstellingen en andere belanghebbende partijen een positieve waardering voor de Gedragscode en de werkzaamheden van de Commissie gebleken. Dat is met name een compliment voor het onderwijsveld zelf. De onderwijsinstellingen richten zich steeds meer en intensiever op de werving en toelating van internationale studenten en doen dat op een wijze die in lijn is met de bepalingen in de code. Hoewel de Gedragscode soms de indruk wekt een 'afvinklijstje' te zijn, is duidelijk dat dit door de medewerkers van de onderwijsinstellingen niet zo wordt ervaren. Inderdaad moet aan de bepalingen worden voldaan, maar de instellingen geven aan dat ze juist ook graag aan hun eigen Gedragscode willen voldoen omdat ze het belangrijk vinden dat internationale studenten goed worden geïnformeerd. De Gedragscode voorziet dan ook in een behoefte en geeft mede vorm aan het internationaliseringsbeleid van onderwijsinstellingen. Hoewel de onderwijsinstellingen Nederlandse en internationale studenten op dezelfde wijze behandelen, behoeven de informatievoorziening aan en zorg voor internationale studenten in sommige opzichten extra aandacht. De onderzoeken van de Commissie houden hen daarbij alert.

Dit artikel, afgesloten op 24 april 2017, is geschreven op persoonlijke titel.

Noten

- 1 Bron: Internationaliseringsmonitor 2007 en 2008, Mobiliteit in Beeld 2010, Nuffic, 's-Gravenhage, alsmede <https://www.epnuffic.nl/hoger-onderwijs/mobiliteitsstatistieken>.
- 2 De Nederlandse Raad voor Trainingen Opleiding (NRTO), de Vereniging Hogescholen en de Vereniging van Nederlandse Universiteiten (VSNU).
- 3 De Gedragscode dient mede ter implementatie van de Europese Richtlijn 2004/114/EG van 13 december 2004. Doelstelling van deze Richtlijn, betreffende de voorwaarden voor de toelating van onderdanen van derde landen met het oog op studie, scholierenuitwisseling, onbezoldigde opleiding of vrijwilligerswerk (PB L 375/17), is het realiseren van een versnelde en vereenvoudigde toelatingsprocedure voor studenten afkomstig uit derde landen.
- 4 Het register is raadpleegbaar via de website van de Gedragscode: www.internationalstudy.nl.
- 5 Op internet (www.internationalvet.nl) is meer informatie over de pilot en de gedragscode opgenomen en is het register van deelnemende instellingen te raadplegen.